

po Brücknerjevi smrti hrabro brani pred mnogimi nasprotniki (glej njegovo razpravo *Pochodzenie polskiego jezika literackiego*. Studia staropolskie III (Wrocław 1956). Izmed mnogih razprav naj navedemo tukaj samo študije o staropoljski spremembi *ra > re* (1934), *ja > je* (1934), *tart > tert* (1947), *chw > f* (1947), razpravo o kronologiji mazurzenja (1948) in številne razprave za obrambo malopoljske teorije o poreklu književne poljščine.

Od drugih pomembnih del W. Taszyckega naj navedemo vzorne izdaje poljskega Psalterja Florijanskega (1939), izbor staropoljskih tekstov iz 16.—18. stoletja (I. izd. 1928, II. izd. 1955), priročnik najstarejših poljskih spomenikov (III. izd. 1951), izdajo obramb poljskega jezika (*Obrońcy języka polskiego*. Wrocław 1953).

Zanimivo je, da se je W. Taszycki na začetku znanstvenega delovanja tudi živo ukvarjal z lužiškosrbskimi vprašanji in napisal nekoliko dragocenih del (n. pr. o vplivu H. Sienkiewicza in I. Kraszewskega na lužiško književnost). Njegovo habilitacijsko predavanje se je tikalo odnosov lužiške srbščine do drugih zahodnoslovanskih jezikov (glej *Symbolae Grammaticae* in honorem I. Rozwadowski, Cracoviae 1928, vol. II, 127—138: *Stanowisko języka łużyckiego*).

Jan Petr

K PISAVI KRAJEVNIH IMEN

Dan na dan srečujemo v listih in knjigah ista krajevna imena, a pisana različno: Djakarta in Džakarta, Colombo in Kolombo, Calcutta in Kalkuta itd. To me je znova spodbodlo k misli, da bi bilo treba zdaj, ko se pripravlja nova izdaja SP, stopiti tudi glede pisave krajevnih (in seveda sploh lastnih) imen za korak naprej od prve izdaje SP, ki je v glavnem sicer postavila zdrava načela, a jih je tu in tam še premalo obrazložila ali zdiferencirala. V zvezi s tem nekaj pripomb in vprašanj.

Ker spoštujemo vse narode in priznavamo slehernemu enakopravnost in enakovrednost, je bilo in naj bo prvo pravilo: Tuja lastna imena pišemo v izvorni tuji obliki, ker želimo, da tudi drugi tako ravnajo z našimi. Nas boljje izmaličena naša imena, prav tako pa drugi niso veseli, če jim mi kazimo njihova. Izjema so med drugim imena držav, narodov in nekaterih pokrajin, ki so tako splošno v rabi, da so prešla v mednarodno last in jih vsak jezik prilagaja svojim pravopisnim in pravorečnim pravilom. Slovenci (in nasploh Slovani) seveda še posebej, ker imamo izraziteje kot drugi narodi razvito sklanjatev ipd. Po tem pravilu se ravnamo seveda tudi pri povsem novih imenih, ko se z njimi šele prvokrat srečamo, ne le pri že ustaljenih imenih narodov in držav, na primer Tajska (ne: Tajland), Togo (ne: Togoland), Lisuska ali Lisu (ne: Lisuland) in podobno.

Od tod je razumljivo, da si z deloma udomačeno obliko pomagamo tudi povsod, kjer del tujega lastnega imena (občno ime) kratko in malo prevajamo, kar se dogaja predvsem pri imenih morij, jezer, otokov itn., kar je lepo razloženo v SP (22). Seveda moramo pri tem paziti na občno ime, ki je v mnogih primerih že v izvirnem imenu (v tujem jeziku) pritačnjeno in ga po navadi ne kaže podvajati še s pritikanjem poslovenjene oblike, temveč ga ohranimo le v prvotni tuji obliki ali pa le v poslovenjeni. Kljub temu še zmeraj srečujemo oblike tipa Zuiderzeesko jezero namesto pravilne Zuidersee jezero ali kar s tujko Zuiderzee, ker se pač *zee* po nizozemsko pravi *jezero*. Še pogostnejše so take pomote pri imenih, kjer je občno ime še bolj prikrito ali manj znano. To se nam pogosto in rado dogaja celo pri nekaterih evropskih krajevnih imenih. Pomislimo samo na imena Öresund, Kattegat, Fanö, da omenim samo nekaj skandinavskih cvetk, ki jih pogosto beremo v oblikah Öresundski preliv, Kattegatska vrata, Fanöjski otok, ker se pisci ne zavedamo, da že beseda *sund* pomeni v švedščini in sploh skandinavščini *morsko ožino*, *gat vrata*, *ö* pa *otok*. Take napake bi se zlasti v strokovni literaturi ne smele dogajati, razumljive so pa seveda v vsakdanji časninarski rabi, če pomislimo, da nekaterih sestavnih delov niti v domačih besedah več ne čutimo in se jih ne zavedamo.

Pretežno večino tujih lastnih (zlasti seveda osebnih, a tudi krajevnih) imen torej pišemo v izvorni tuji obliki. V SP 1950 je gledé imen, ki so v

izvirniku pisana z latinico, rečeno, da jih obdržimo v nespremenjeni obliki. Iz tega bi sklepali, da je vsaj za večino evropskih imen to pravilo zadostno in da pri pisavi ni in ne more biti več nobenih težav. A so le še. In mogoče jih je še celo veliko. Le da so bolj prikrite. Omenjeno pravilo iz SP je namreč samo v načelu izvedljivo, v praksi pa ne. Praksa mora računati z dejanskim stanjem, se pravi s stanjem v naših tiskarnah. V Evropi je namreč vse polno črkopisov, ki sicer slonijo na latinici, a imajo po nekaj posebnih pismenk ali vsaj diakritičnih znamenj, ki jih po naših tiskarnah na splošno ni.

Vzemimo najprej kar ime danske prestolnice, o katerem je bilo tudi v JiS že zapisanih nekaj besed. Pišemo ga v več oblikah: Copenhagen, Kopenhagen, København, Kjøbenhavn, Köbenhavn, Kjöbenhavn in celo Kjöbenhavn. kateri izmed teh oblik naj damo prednost? Pavle Vozlič se na primer v JiS I (128) zavzema za to, da uporabljajmo le obliko Kjöbenhavn, češ da je oblika Kopenhagen kot nemška spačenka za Dance žaljiva. Dvomim, da ima prav. Mogoče se je naslonil na pomanjkljive ali preenostranske viře. Še danes namreč pišejo Danci sami (recimo na naslovnih straneh in v tako imenovanih kolofonih svojih knjig ob imenu založbe in tudi na kuvertah ob imenu raznih ustanov) ali København (v pretežni večini) ali pa Copenhagen (poredkeje, nekako mednarodno in bolj učeno, ker jim tako zveni še iz časov, ko smo radi pisali ne le osebna, temveč tudi krajevna imena v polatinjeni obliki). S tem še ni rečeno, da je zato za rabo oblike Kopenhagen kaj več razlogov. Oblika z j (Kjöbenhavn) je za dansko prestolnico trenutno še v rabi pri Norvežanih, Danci pa tega j že od pravopisnih reform okrog leta 1900 ne pišejo več v zvezah gj in kj, kjer ga ne izgovarjajo. Zato pišejo København. Tako naj bi pisali tudi mi. Če bi seveda mogli. A v naših tiskarnah na splošno nimajo tega nordijskega prečrtanega o. Lepo pravopisno načelo se nam je torej prehitro sesulo v prah. Kaj zdaj?

Preden nadaljujemo, si oglejmo, katere pismenke, ki jih mi nimamo, imajo Skandinavci in kakšne glasove z njimi zaznamujejo. (Pri finskih imenih ni težav, ker imamo vse njihove črke tudi po naših tiskarnah.)

Švedi imajo *a s krožcem*, ki ga pri nas ni, in ga berejo kot dolgi o. Kako torej pisati njihova osebna in krajevna imena, če nimamo tega *a s krožcem*? Mislím, da je raba sama spregovorila v prid navadnemu a. Omenim naj le ime švedskega znanstvenika Ångströma, po katerem je dobila ime enota za merjenje dolžine svetlobnih valov in jo pišejo na splošno kar angstrom, čeprav se ime znanstvenika izgovarja ångström. Med krajevnimi imeni naj spomnim na finsko mesto Turku, ki je bilo pri nas dolgo in splošno znano v poenostavljeni dansko-švedski obliki Abo, ki ga Skandinavci pišejo s krožcem na a, izgovarjajo pa óbo.

Norvežani in prav tako Danci imajo tri pismenke, ki jih po naših stavnica na splošno ni. To so *diftong ae*, ki ga izgovarjajo ä, *prečrtani ø*, ki ga izgovarjajo ö, in *a s krožcem*, ki ga izgovarjajo kot o. Pišimo torej tudi danski in norveški a s krožcem kar z navadnim a kot pri švedskih imenih, diftong ae kar z ločenima dvema črkama, prečrtani ø pa kot ö. Slovenska oblika imena znanih danskih otokov bi se torej glasila Faeri (izgovorjeno: fêri), v izvirniku Faerøerne, kar je množina od Faerø, pri čemer ø pomeni otok; ime danske prestolnice bi seveda potemtakem pisali Köbenhavn in ne Kjöbenhavn in še celo ne Kjöbenhavn, kakor priporoča JiS I (128).

Ze ti primeri so pokazali, da niti pri evropskih, z latinico pisanih imenih ni vse tako preprosto, kot bi si človek mislil. A treba si bo nadrobneje ogledati ne le nordijske, temveč tudi druge evropske latinične alfabete in v prihodnjem SP vsaj besedico privoščiti vsaki pomembnejši jezikovni skupini in nakazati nadomeščanje njenih posebnih črkovnih znamenj s pri nas mogočimi. Kar tu se ozrimo še na nekaj takih vprašanj.

Med slovanskimi latiničnimi alfabeti nam največ težav povzroča poljščina, ker ima cel kup posebnih znamenj: a, e, ł, ó, Ń, ś, ź in ż. Na splošno jih nadomeščamo kar s fonetično najbližjo obliko: Dębicki = Dembicki, Dąbrowska = Dombrowska, Żeromski = Žeromski, Książnin = Książnin, Śniadecki = Sniadecki. Če nimamo prečrtanega ł, pišemo kar z navadnim l, ravno tako ó in Ń z navadnim n, če nimamo potrebnih diakritičnih znamenj nad njim.

Pri češčini so preglavice predvsem z $\acute{u}$ s krožcem. Če ga nimamo, pišemo kar golo črko brez diakritičnega znamenja. Ravno tako je z nekaterimi slovaškimi diakritičnimi znamenji.

Pri transkripciji imen iz evropskih neslovanskih jezikov imamo še najmanj težav z nemščino, nizozemščino, angleščino in italijanščino, kjer pač ni nobenih posebnih črkovnih znamenj.

Španci imajo $\tilde{n}$ z vijugo, ki ga berejo kot nj. Ker pri nas tega $\tilde{n}$ nimamo, pišemo zelo pogosto špansko besedo doña kar dona. To mi ni najbolj všeč. Rajši bi imel fonetično obliko donja. Podobno je tudi z besedo Espanja za España. Podobno fonetično pisavo bi lahko zasilno uporabili tudi pri osebnih imenih kot Ibánjez, Zúnjiga, če nimamo n z vijugo: Ibáñez, Zúñiga. Tako ravnamo tudi pri krajevnih imenih in pišemo kar Valdepenjas, če ne moremo zapisati Valdepeñas.

Pri Portugalcih (in v zvezi s tem pri Brazilcih) je nastal leta 1947 oster prelom v pisavi. A vprašanja, ki nas trenutno zanimajo, so ostala v glavnem ista. Gre predvsem za $\ç$ in oba nosnika, a in o, ki ju pišemo z vijugo. Če teh znamenj nimamo, pišemo namesto $\ç$ kar s (kakor se pri njih ta črka izgovarja), torej Bragansa za izvirno Bragança, le pri imenu Açores je že precej uveljavljena pisava Azori. Namesto nosnega a in o z vijugo pišemo kar a in o brez diakritičnega znamenja, kadar bi pri diftongih fonetično obliko težko približali, na primer Sao Paulo za izvirno São Paulo, kar izgovarjajo saũ paũlu, Damiao za izvirno Damião (damjáũn), Leao za izvirno Leão (ljaũn). Podobno tudi Camoes za izvirno Camões (kamójns) in Guimaraes za izvirno Guimaraes (gimarájns), čeprav bi bila tu primerna tudi transkripcija: Camoens, Guimaraens.

Pri francoščini ni težav, ker ligaturni pismenki oe in ae pišemo kar kot dve črki, $\ç$ pa večina naših tiskarn ima. Če ga nima, ga nadomeščamo po izgovarjavi s s: Besançon = Besanson.

Romunski alfabet je spet bolj zamotan, ker ima nekaj pismenk, ki jih pri nas na splošno ni. Redka sta pri nas na primer a s polkrožcem in â s strešico (prvega izgovarjajo kot e, drugega kot temen i), nimamo pa s in t z vejico. Oba a pišemo kar brez diakritičnih znamenj, oba soglasnika pa fonetično: Bistrita = Bistrica, Galati = Galaci ali Galac, Ploésti = Ploéști, Iasi = Iași ali Jaš.

Pri madžarščini bi utegnile nastati težave samo pri nekaterih diakritičnih znamenjih (zlasti pri " na o in u), a če črk s temi znamenji nimamo, jih pišimo brez diakritičnih znamenj, ker s tem bistveno ne spreminjamo govora.

V albanščini naletimo samo na $\ç$. Če ga v stavnici nimamo, ga pišemo po izgovoru kar s č.

Turški alfabet ima dva i, i s piko in i brez pike, ki ga izgovarjajo zamolklo, polglasniško. Naš véliki I je pravzaprav turški véliki i brez pike, ker Turki na véliki i s piko postavljajo tudi piko. Pri nas bi oba i lahko transkribirali kar z navadnim i. Tudi Turki imajo $\ç$ in ga prav tako kakor Albanci izgovarjajo č, zato namesto Çorum, Çanakkale pišemo lahko kar Çorum, Çanakkale. Zanimiv je turški g s polkrožcem. Ker ga v različnih zvezah različno izgovarjajo, ga pri nas prepisujemo kar z navadnim g. Črko s z vejico berejo š, zato jo lahko tako tudi transkribiramo, če je v stavnici nimamo: Alaşehir = Alaşehir. Če nimamo strešice na â, î in û, jo pri transkripciji opuščamo.

Ravno take in še večje težave nastajajo pri prepisovanju imen iz drugih pisav. Glede srbske cirilice bi rad pripomnil, da je novejši čas za cirilski $\mathring{h}$ uradno predpisana transkripcija z d, medtem ko smo ga včasih prepisovali tudi z dj in gj (Đakovica).

Ruske cirilične azbuke sem se obširneje dotaknil v prvih dveh številkah letošnjega JiS. Podobna vprašanja nastajajo tudi ob prepisovanju imen iz bolgarščine.

Med evropskimi posebnimi pisavami se je treba za hip ustaviti vsaj pri novi grščini. Kako prepisovati novogrška imena? Po črki ali po izgovoru? Ne to ne ono se seveda ne dá izpeljati do kraja idealno. Za nekatera grška enotna črkovna znamenja imamo mi dvojna, na primer: θ = th, ξ = ks, ψ = ps; za druga imamo mi enojna znamenja, a jih Grki nimajo, na primer: (v začetku besed) $\mu\pi$ = b, $\nu\tau$ = d, $\gamma\kappa$ = g, $\tau\zeta$ = c. Izgovarjava se precëj odmika od pisave. Pri soglasnikih pomnimo zlasti: β = v, pri samoglasnikih in dvo-

glasnikov pa: $\eta = i$, $\upsilon = i$, $\epsilon = i$, $\upsilon = i$, $\alpha = i$, $\omega = av$ ali af , $\epsilon\upsilon = ev$ ali ef , $\eta\upsilon = iv$ ali if , $\upsilon\upsilon = u$. Kako torej prepisovati grška imena? Zdi se mi, da se ne bomo dosti pregrešili, če se bomo v dvomnih primerih nagibali bolj k fonetični kot k suženjsko grafični obliki. Pri tem naj omenim, da diakritičnih znamenj za spiritus asper in spiritus lenis ne pišemo, ker ne vplivata na izgovor.

Vidimo torej, da je še vse polno vprašanj odprtih. Pri tem mi seveda še na misel ne pride, da bi moral biti SP v tem kaj vem kakšen izčrpen vodnik za vsak posamezen jezik. Rad bi le poudaril, naj prihodnji SP ugotovi, da niti evropskih imen ni vselej mogoče prepisovati v popolnoma zvesti izvorni obliki, in naj nakaže smer, v katero je treba iskati. Z nekaj spretno zajetimi primeri se dá nuditi zadosti napotkov in migljavev za nadaljnje samostojno delo, ki ga bo moral v posameznih primerih opraviti pač vsakdo sam.

Še manj je seveda obdelana transkripcija azijskih in afriških pisav. Dragocen napotek smo dobili s Skrinjarjevim prispevkom v JiS III za arabska imena in samo želeli bi bilo, da bi se našlo med našimi strokovnjaki (zakaj prepričan sem, da imamo danes poznavalce že domala vseh jezikovnih skupin) še več pogumnih in požrtvovalnih, da bi napisali vsak za svoje področje vsaj nekaj najbistvenejših pravil in najpogostnejših težav. Pri tem naj mi bo dovoljena pripomba, da tudi pri arabskih (kakor pri drugih, ne iz latinice prepisanih) imenih ne kaže biti za vsakdanjo rabo pretenkovesten, zato bi ne vsiljeval tujih q , w itn., temveč bi se zadovoljil kar z domačimi k , v itn.

S tem smo prišli že daleč proti vzhodu. V Indiji, na Ceylonu in tam okrog je vse polno imen, ki jih pišemo v dveh oblikah: Kacheri in Kačeri, Jaffna in Džafna. Pri pregledu takih imen se nam hitro pokažeta dve skupini: 1. imena, ki so jih dali kolonizatorji in nimajo nobene zveze z jezikom domačinov, in 2. domača imena, ki so jih evropski kolonizatorji samo za silo prilagodili svojim črkopisom. Ker pišejo Angleži izgovorjeni $dž$ z j , izgovorjeni j pa z y , pišejo seveda tudi Jaffna, Vijaya, Kacheri, Jambur; mi lahko dosežemo isti učinek s pisavo Džafna, Vidžaja, Kačeri, Džambur. Podobno pišimo tudi v namesto w itn. Kaj pa z imenom Ceylon? Dan na dan ga sicer srečujemo tudi v obliki Cejlon, vendar je oblika Ceylon bolj ustaljena, zato bi lahko ostali pri nji, še posebej, ker to ni izvorno domače ime (domačini namreč pravijo svojememu otoku Lanka). Ne kaže pa podpirati oblike Colombo. Pišimo rajši kar Kolombo, kakor se je že precej udomačilo. Pri indijskih imenih velja pripomniti še glede črke h , ki jo v večini tamkajšnjih jezikov izgovarjajo komaj kot rahel pridih, da jo vendar kaže ohranjati tudi v pisavi: Delhi, Nehru, čeprav se je ponekod ustalila že drugačna raba, na primer Buda za Buddha, predvsem seveda zaradi izpeljank: budist, budizem itn.

Zelo pogosto se srečujemo tudi s kitajskimi in japonskimi imeni. Tudi ta imajo pri nas podobo, kakor jo dobijo ob prenosu bodisi preko angleške, bodisi ruske transkripcije. Oba zapisa sta v bistvu ista; skušata vsakteri s svojo pisavo približati fonetično ali pisno obliko tujega imena. Po katerem se ravnati? Mnenja sem, da v slovenščino ne kaže prenašati tistih angleških ch in sh itn. v kitajskih imenih samo zato, ker, recimo, zahodna latinica nima $č$, $š$, $dž$ itn. Sicer pa počakajmo na reformo kitajske pisave. Mogoče si bomo z njihovo latinico kaj lažje pomagali. A pri kitajskih (in ne le pri kitajskih) imenih nastaja še vprašanje, ali jih pišimo skupaj ali vsaksebi ali z vezajem, na primer Jang Ce Kjang ali Jang Ce-kjang ali Jangcekjang. To je še zgornje in težavneje pri osebnih imenih, na primer Sun Jat Sen, Ho Ši Minh ali Sun Jat-sen, Ho Ši-minh ali Sunjatsen, Hošiminh. Dostikrat srečujemo v knjigah samo prvi del imena, priimek, na primer: Sun, Čen itn. To seveda sklanjamo: srečali so Suna in Čena, Sunova politika, Čenov besednjak. A kako sklanjati celotno ime? Politika Suna Jat-sena ali politika Sun Jat-sena? Nagibljem se k mnenju, da bi kazalo le krajevna, rečna in podobna imena pisati kar skupaj in temu primerno sklanjati samo zadnji del besede: pritoki Jangcekjanga, porečje Jangceja. Saj imamo tudi pri nas imena, ki so se iz dveh ali treh strnila v eno.

In tako sem po ovinku prišel domov, kjer je ravno tako še vse polno nerazčiščenih vprašanj glede pisave krajevnih imen. Gre predvsem za pisavo z veliko začetnico. Načelo, postavljeno v Krajevnem leksikonu Dravske bano-

vine (1937), ko so pri večini sestavljenih krajevnih imen pisali vse sestavne dele z véliko začetnico, se ne pomensko ne grafično nekako ni obneslo, zato je SP 1950 občutno zmanjšal število sestavnih delov, ki naj se pišejo z véliko. Zdi se mi, da gremo lahko še za korak naprej, jih še razredčimo in postavimo načelo, naj se piše z véliko v glavnem samo prva beseda sestavljenega krajevnega imena (Bohinjska bistrica, Rimske toplice, Škofja loka, Železna kapla, Polhov gradec), čeprav je bila javno izrečena ravno nasprotna misel, naj bi šli namreč nazaj in pisali spet vse sestavne dele z véliko (Bela Peč, Sinča Ves, Vinji Vrh), češ da bo tako vse poenoteno in najmanj težav. A ne vem, če to drži. Slovencem se namreč upira pretirano pisanje z véliko. Za to mi je med drugim dokaz praksa pri pisavi hišnih imen in pa zveze tipa kraljevič Marko. Čeprav namreč SP predpisuje pisavo obeh besed z véliko (Kraljevič Marko, Kraj Matjaž), se je v praksi vendar na splošno uveljavila pisava z malo: kraljevič Marko, kralj Matjaž, dedek Mraz, sirota Jerica, lepa Vida, mlada Breda, dasi zlasti zadnji zvezi tu pa tam dobimo tudi v obliki Lepa Vida, Mlada Breda, ker sta nam pač tako živo pred očmi naslova istoimenskih literarnih del.

Generaliziranje pisave z véliko pri sestavljenih krajevnih imenih bi nujno pripeljalo do zadreg in absurda, ko bi morali mahoma pisati z véliko tudi Jadransko Morje, Brionski Otoki, Blejsko Jezero, Kamniške Planine, Loški Potok itn., saj pravimo, da gremo na Morje, na Otoke, na Jezero, v Planine, na Potok, kakor na primer okoličani Novega mesta pravijo, da gredo v Mesto. Taka pisana z véliko bi bila sicer res sama v sebi dosledna, a na oko neužitna in ne v našem duhu, zato je pametneje, da ostanemo pri dosedanji: Jadransko morje, Brionski otoki, Blejsko jezero, Kamniške planine, Loški potok. Dvovov, ali gre za lastno ali zgolj občno ime, tudi pri taki pisavi ne more biti, saj je jasno viden razloček, kdaj gre za loški potok = potok na loki in kdaj za vodo ali kraj Loški potok. Prepričan sem pa, da ne kaže siliti pravopisa tako daleč, da bi nam pisava Loški Potok, Kamniška Bistrica pomenila kraj, Loški potok, Kamniška bistrica pa vodo. Take zveze pridejo v praksi tako poredkoma na vrsto, da ni vredno njim na ljubo postavljati prisiljenih pravil.

Podobno stanje je, kakor sem že omenil, pri naših hišnih imenih. Dokler je na primer v kakšnem kraju en sam kovač, se reče pri hiši pri Kovaču (čeprav se pišejo za Bregarje), ko pride še eden, pravijo temu pri Novem ali pri Zgornjem kovaču, onemu pa pri Starem ali pri Spodnjem kovaču (in ne pri Novem Kovaču, pri Starem Kovaču), pri čemer se seveda v izgovoru verzalka ne vidi, a se čuti po smiselni enoti in po tem, da beseda kovač v marsikakšni taki zvezi celo brez škode lahko odpade in ostane samo: pri Zgornjem, pri Novem, pri Starem, pri Spodnjem. Ravno tako se kaže ravnati tudi pri pisavi sestavljenih krajevnih imen: prvotno krajevno ime Vas (pisano z véliko) se po raznih krajih natančneje določa in dobiva razne atribute, na primer Srednja vas, Bohinjska srednja vas, Vavta vas, Mala vas, Stara mala vas, Gorenja stara vas (in ne: Bohinjska Srednja Vas, Gorenja Stara Vas, Stara Mala Vas). Mnenja sem namreč, da krajevnih imen ne moremo obravnavati po zgledu osebnih, kjer vse sestavne dele pišemo z véliko.

Pri sestavljenih krajevnih imenih pišimo z véliko v načelu samo prvo besedo. Tako bodo tudi zemljepisna imena za razne odtenske Vzhoda ali Zahoda dobila preprostejšo in enotnejšo pisavo. Osnova bi bila torej (seveda le kot zemljepisno, pokrajinsko ime, ne kot stran neba) Zahod in Vzhod, sestavljenke pa: Divji zahod, Bližnji vzhod, Daljni vzhod, Bližnji srednji vzhod (ne: Bližnji Srednji Vzhod).

Drugo ali vse naslednje besede pri sestavljenem krajevnem imenu bi pisali z véliko pač pri tujih imenih in zvezah (New York, Mala Azija), pri domačih imenih pa samo v izjemnih primerih, kjer gre za izrazito in izključno lastna imena (Stara Vrhnika), čeprav bi se celo v takih primerih dala zagovarjati tudi pisava Stara vrhnika. Zakaj prvotna Ljubljana se mirno lahko spremeni v svoj odsev in spomin, če (na primer v Ameriki) zraste še ena in se ji reče Nova ljubljana. Tako bi šli lahko še naprej in tudi pisavo imen tipa Sveti Peter poenostavili v Sveti peter. Taka pisava je namreč samo na prvi pogled barbarska in nekulturna, v resnici pa pri krajevnih imenih celo zelo ustaljena, saj pišemo na primer Šmarjeta, Sempeter, Sentjakob, Sentjanž.

Pisava z véliko ali z malo je pač stvar dogovora, ta pa odsev okusa. Kakor so Nemci nagnjeni (ali so vsaj bili) k velikim začetnicam (zaradi česar je njihova pisava ena najgrših in se tega sami bridko zavedajo), tako so drugi pravopisi večinoma nagnjeni k malim začetnicam in niti imen narodov in mestnih prebivalcev ne pišejo z véliko. Ko se s tako prakso srečuješ v vseh mogočih jezikih, se ti prvi hip res dozdeva pisava tipa rus, nemec, ljubljčan z malo nekam nemogoča, a potem se ji privadiš. Pri nas se je seveda ustalila v teh primerih pisava z veliko in imajo take in podobne besede, napisane z malo, drug pomen, recimo: kdaj odpelje ljubljčan; prodal sem pet ljublan in štiri maribore (namreč fotografije teh mest); s fordodom (namreč z avtom te znamke) sem se že vozil, s Fordom pa še ne; peter je zapel (namreč zvon, krščen na Petra); marijo zvoni.

O imenih tipa Sv. Peter naj pripomnim še to, da bi se kazalo v njih pisavi še bolj približati izgovoru in ljudski rabi in vse Št., ki se izgovarjajo šent, priključiti imenu: Sentvid, Šentjakob (ne: Št. Vid, Št. Jakob). To seveda ne velja za kratico Sv., kadar jo ljudje izgovarjajo sveti. Nagnjenje k poenostavljanju in združevanju v pisavi in izgovoru je čutiti in ga velja upoštevati tudi v imenih tipa Slovenjgradec, Slovenjgradca, Bukovžlak, Bukovžlaka, čeprav se morebiti ponekod sliši tudi še Slovenjega gradca, Bukovega žlaka.

Pri domačih krajevnih imenih si bo treba nadrobneje ogledati še imena, sestavljena s predlogom, kjer predlog še ni prešel v neločljivi sestavni del imena. V Ljubljani imamo na primer prostore: Za vodo, Na zavrtih, Ob Ljubljani, Pod ježami. Po Sloveniji je polno krajev tipa: V rebri, Pri cerkvi, Za cesto, Pod vrhom. Kadar gre za prvi sklon, pač lahko tako pišemo, a če gre za odvisne sklone, je po mojem bolje, da se deloma zabriše osnovna oblika krajevnega ali ledinskega imena in pišemo: grem pod Ježo, prihajam z Zavrti, poženi v Reber, kakor da bi se suženjsko oklepali pisave: Grem v Pod ježami, prihajam z Na zavrtih. Nekaj izjem mora namreč zmeraj biti ne le zato, da potrjujejo pravilo, temveč tudi zato, ker je nesmiselno pričakovati, da bi se dalo življenje jezika z vsemi posebnostmi in z vso pisanostjo ujeti v nekaj mehaničnih predalčkov.

Ker je treba v prihodnjem SP poskrbeti za čim ugodnejšo smiselno in grafično podobo pretežne večine krajevnih imen, zato naj o splošni rabi odločajo ta, ne da bi se pri tem delala sila tistim nekaj izjemam, ki jim kaže dovoliti privilegije. Ravno tako ne kaže siliti pravopisa pod raven razumne in estetsko ugodne oblike na ljubo nekaterim redkim, ki malo pišejo ali pa ne bodo nikoli prav pisali, pa naj se pravila še tako zmehanizirajo in poenostavijo. Popustljivo šabloniziranje bi namreč utegnilo odpreti najkrajšo pot k izroditvi pravopisa, ki je resda predmet dogovora, a kljub vsemu vendarle predmet razumnega dogovora. In še to: pravopis je treba pojmovati kot nekaj drugotnega, zunanjega, zgolj formalnega. Če bo torej kdo v posameznem primeru sprevidel, da mora vse pisati z véliko, bo pač vse pisal z véliko, če se bo s tem izognil morebitnim nesporazumom. S tem bo ravnal samo v duhu pravopisa, katerega končni namen je pač ta, da čim bolje pomaga posredovati vsebino.

Janko Moder

AŠKERCIANA V SLOVANSKI KNJIŽNICI

V svojem članku »Aškerčeva zapuščina, knjižnica in korespondenca« (Aškerčev zbornik, Celje 1957, 63—69) je Josip Wester na str. 66—67 po zapuščinskih dokumentih opisal tudi pesnikovo privatno knjižnico s podrobnim naštevanjem naslovov posameznih knjig, kolikor so ti iz pomanjkljivega zapuščinskega zapisnika razvidni. Mnoge knjige so navedene samo z inventurno številko, tako da danes ne moremo povsem za gotovo vedeti, kaj vse je pesnikova privatna knjižnica obsegala. Tako še vedno obstoji možnost, da naletimo na kako knjigo, ki je bila last pesnikova, dasi v zapuščinskem zapisniku ni imenoma omenjena.

Aškerc je kot varuh Mestnega arhiva ljubljanskega hkrati opravljal tudi posle knjižničarja v bivši Mestni knjižnici, ker je bila ta z njim tesno povezana. Vsekakor bi bilo zanimivo vedeti, ali se je v današnji Slovanski knjižnici kot neposredni materialni naslednici bivše Mestne knjižnice ohranila kaka